

Kandidatnummer:

4707

(Hvis besvarelsen skal leveres på navn, skrives navn i stedet for kand.nr.)

FORSIDE

ved besvarelse av hjemmeeksamen, semesteroppgave, rapport, essay osv.

Emnekode:	HI-124
Emnenavn:	Kriminalitet og konflikthåndtering i Norge ca. 1500-1700
Emneansvarlig (normalt faglærer):	Terje Sødal
Eventuell veileder:	Terje Sødal
Innleveringsfrist/ tidspunkt:	19. desember kl. 14.00
Antall sider inkl. forside	13
Merknader:	

Jeg/vi bekrefter at jeg/vi ikke siterer eller på annen måte bruker andres arbeider uten at dette er oppgitt, og at alle referanser er oppgitt i litteraturlisten.	Ja ☒	Nei ☐
---	--	------------------------------

Kopiering av andres tekster eller annen bruk av andres arbeider uten kildehenvisning, kan bli betraktet som fusk.

Gjelder kun gruppeeksamen:		
Vi bekrefter at alle i gruppa har bidratt til besvarelsen.	Ja ☐	Nei ☐

Kan besvarelsen brukes til undervisningsformål?	Ja ☒	Nei ☐
--	--	------------------------------

Innholdsliste:

Innholdsliste:	s. 2
Oppgavetekst:	s. 3
Innledning:	s. 3
Hoveddel:	s. 4
Avslutning:	s. 12
Kilder:	s. 13

Oppgave 2:

”Kriminalitetsmønsteret i Norge endret seg en del gjennom 1500- og 1600-tallet. Beskriv og forklar endringene på basis av ulike undersøkelser gjengitt i pensumlitteraturen. Drøft til slutt statens betydning for endringene.”

Innledning:

Jeg kommer i denne oppgaven til å studere hvordan kriminalitetsmønsteret i Norge endret seg gjennom 1500- og 1600-tallet. Jeg kommer til å begynne med å lage en grov oversikt over hvilken retning kriminalitetsmønsteret tok i løpet av disse to århundrene. I denne delen av oppgaven vil ”Kniven, ølet og æren” av Sandnes ha en sentral betydning, men også annen pensumlitteratur vil bli dratt inn, blant annet Næss’ ”Med bål og brann”.

I andre del av oppgaven vil jeg gå mer i dybden på Agder på 1600-tallet og se på spesifikke tall for å eksemplifisere hvordan utviklingen kan tallfestes. Disse tallene vil tas fra undersøkelsen av Løyland som er gjengitt i ”Til Skræk og Exempel” av Sødal. Tallene er neppe helt representative for landet som helhet, men jeg mener de kan brukes til å vise en nasjonal trend. Jeg kommer også til å vise til Næss’ ”Med bål og brann” for å vise at undersøkelser av andre landsdeler også kommer fram til den samme konklusjonen om hvilken vei kriminalitetsutviklingen tok på 1600-tallet.

I siste del av oppgaven vil jeg drøfte statens betydning for endringene av kriminalitetsmønsteret i Norge gjennom 1500- og 1600-tallet. Her blir endringene i statsforvaltningen sentral. For å belyse statens betydning for endringene vil jeg hovedsaklig bruke ”Norsk historie II” av Moseng med flere og ”Embetsstanden i dansketida” av Rian.

Hoveddel:

”1500-tallet var i Norge ... en tid med begynnende ’sivilisering’. Denne prosessen var – i hvert fall i deler av landet – ennå ikke kommet så langt, men skjøt stor fart på 1600-tallet.”¹ Denne uttalelsen av Sandnes blir støttet av flere andre forfattere i pensumslitteraturen. Det kan virke som om 1500-tallets utbredte voldsbruk skyldes at mentaliteten fra vikingtida enda ikke var blitt ”sivilisert”. Mentaliteten i vikingtida var hard og brutal. En manns ære var viktig, og dersom noen krenket æren med å snakke stygt om ham eller familien, måtte han ta igjen for å få igjen æren sin. Mange ganger falt det stygge bemerkninger i selskapeligheter der folk var samlet til fest og drikk, og (for dagens mennesker) bagatellmessige bemerkninger, kunne ende i slåsskamp, slagsmål og drap. Selv om vikingtida tok slutt, fulgte denne mentaliteten med etterkommerne etter vikingene i mange hundre år. I tillegg til byen Bergen med mange forskjellige kulturer og konflikter dem imellom, er det spesielt Telemark og Agderfylkene (særlig Setesdal) som skiller seg ut som et voldelig område til langt utpå 1500- og 1600-tallet.² Margit Løyland fant i sin undersøkelse at hele 80 % av kriminaliteten i Råbyggelag på begynnelsen av 1600-tallet var voldsbrudd.³ I kystområdene var voldsandelen omkring halvparten i forhold til i innlandet. En teori som har blitt lansert og fått stor støtte, går ut på at dette ”voldsbeltet” har vært så sosialt lukket og hatt lite kontakt med omverden, at de ikke har blitt ”sosialisert” like fort og i samme grad som resten av landet. Mye av landet forøvrig, og spesielt de sentrale områdene med stor kontakt med resten av Europa, fikk impulser fra en mer ”sivilisert” kultur, og ble mer lovlydige i løpet av denne perioden oppgaven omhandler.

Hvordan utviklingen var på 1500-tallet er det større uenighet om enn hvordan utviklingen var på 1600-tallet. Som nevnt i forrige avsnitt hevdet Sandnes og flere andre forskere at ”siviliseringsprosessen” begynte alt på 1500-tallet, og at det norske samfunnet hadde vært voldelig helt siden vikingtiden. Det var styresmaktene som sto bak ”siviliseringsprosessen”, og slo mer ned på kriminalitet, ifølge Sandnes’, ikke befolkningen som ble mer ulydige.⁴ Næss hevder derimot at tallet på forbrytelser økte på 1500-tallet. Riktignok hevder Næss og Sverre Steen at noe av grunnen til den økte kriminaliteten kan ha skyldtes økt folketall og

¹ Sandnes, 1990: s. 84.

² Sandnes, 1990: s. 75.

³ Sødal, 2008: s.33.

⁴ Rian, 2003: s. 97.

strengere kontroll, men de hevder at den økte kriminaliteten sannsynligvis også hadde andre dypereliggende grunner.⁵

I "Til Skræk og Exempel"⁶ er en undersøkelse om bøtelagte lovbrudd på Agder i tre perioder på 1600-tallet av Margit Løyland gjengitt. I "Slagsmål, leiarmål og bøtelagte egder 1600-1700" har hun undersøkt utviklingen av forskjellige lovbrudd på Agder. Undersøkelsen tar riktignok kun for seg Agder, men for å belyse en nasjonal trend, går jeg ut ifra at tallene er noenlunde representative for landet som helhet.

Dersom man ser på totalt antall begåtte lovbrudd, er det en klar synkende trend på 1600-tallet. Et utvalg på syv av de femten første årene (heretter omtalt som første periode) av 1600-tallet er det totalt 1662 registrerte lovbrudd, mot 998 lovbrudd i en tilsvarende periode på midten av århundret (heretter omtalt som andre periode) og 803 registrerte lovbrudd i et utvalg på syv år av de siste femten årene på slutten av århundret (heretter omtalt som tredje/siste periode).⁷

Dersom man i tillegg ser nedgangen i bøtelagte lovbrudd i sammenheng med befolkningsvekst på 1600-tallet,⁸ blir det enda tydeligere at befolkningen ble markant mer lovlydige. Tendensen er helt klart at det blir færre bøtelagte lovbrudd desto lenger ut man kommer på 1600-tallet. Det er likevel viktig å merke at tallene gjelder *bøtelagte* lovbrudd. Dersom de som gjorde ulovligheter ikke ble oppdaget, ikke ble straffeforfulgt eller ikke hadde råd til å betale boten de ble pålagt, har de ikke blitt med i statistikken. Det er derfor viktig å være forsiktig når man bruker tallene, og ikke være alt for bombastisk når man slår fast utviklinger i kriminaliteten ved hjelp av tall i statistikk som opprinnelig ble laget for annet formål enn det vi bruker tallene til mange århundrer senere. Statistikken ble ført for å holde oversikt over bøteinntektene, ikke med tanke på å drive forskning på utviklingen av kriminalitetsmønsteret. Likevel kan statistikken over bøtelagte lovbrudd være til god hjelp når vi skal studere utviklingen av kriminalitetsmønsteret, dersom man er seg bevisst at man må ta disse forbeholdene.

Som sagt er trenden at det blir markant mindre kriminalitet, men det er forskjell innenfor de forskjellige gruppene av kriminalitet. Jeg vil derfor gå inn på utviklingen av hver av de

⁵ Næss, 1984: s. 19.

⁶ Sødal, 2008: s. 42.

⁷ Sødal, 2008: s. 42.

⁸ Sogner, 1990: s. 24-25.

følgende kriminalitetstypene: vold, drap, seksuallovbrudd, ulovlig handel og andre økonomiske lovbrudd, tyveri/ulovlig tak, samt opposisjon mot øvrigheten.

Antallet bøtelagte voldsaker sank ganske mye fra 754 saker i første periode av 1600-tallet til 264 bøtelagte voldssaker i den siste perioden av 1600-tallet.⁹ Dette er en nedgang på ca 65 %. Men med tanke på at det totale antallet lovbrudd også sank mye i løpet av dette århundret, sank ikke voldsandelen av bøtelagte lovbrudd like markant. Fra at vold var 45 % av de bøtelagte lovbruddene i første periode, var andelen sunket noe, til 33 % i siste periode. Som man kan se ut ifra tallene, var vold ganske dominerende blant lovbrudd gjennom hele 1600-tallet. Dersom man ser på antall lovbrudd, er det en markert forbedring hva voldslovbrudd angår.

Denne nedgangen av voldslovbrudd går igjen i de aller fleste vestlige landene i den tidligmoderne perioden. Antakeligvis skyldes nedgangen av voldslovbrudd at den norske befolkningen sloss mindre, på lik linje med store deler av resten av vesten. Men man kan ikke se bort ifra at deler av nedgangen i bøtelagte voldslovbrudd kan skyldes rettsvesenets normer.¹⁰ Kanskje forandret rettsvesenets "interesse" for å ta voldslovbrytere seg. Når man til å begynne med ønsket å "kue" befolkningen, måtte man følge opp med å straffeforfølge de som brøt normene man ønsket å innføre. Etter hvert fulgte nok atferden etter siviliseringsnormen, og man trengte ikke i like stor grad å passe på at befolkningen forholdt seg ikke-voldelig. Når staten hadde fått innarbeidet de nye normene så befolkningen forholdt seg mer disiplinerte, endret nok statsapparatet litt fokus, og økonomiske lovbrudd ble i sterkere grad straffeforfulgt, siden man nå hadde mer eller mindre sivilisert befolkningen, og da kunne konsentrere seg om å øke skattetrykket og passe på at befolkningen overholdt de økonomiske reglene så kongen skulle få inntektene han krevde. Rettsvesenets fokus kan også ses i sammenheng med at aristokratiets makt bygde på å fysisk underkue andre, og at det derfor var viktig å slå ner på vold. Etter hvert mistet aristokratiet en del av makta si, og borgerskapet ble viktigere. Deres makt var ikke basert på fysisk makt, men på økonomisk makt. Derfor ble det viktigere å slå ned på økonomisk kriminalitet etter hvert som borgerskapet ble viktigere, for å opprettholde deres maktgrunnlag.¹¹ Dersom man går ut ifra at rettsvesenets viktigste funksjon var å opprettholde den dominerende samfunnsgruppas

⁹ Sødal, 2008: s. 42.

¹⁰ Moseng, 2003: s. 139-140.

¹¹ Moseng, 2003: s. 140.

interesser, er det naturlig at fokuset endret seg etter hvert som maktbalansen mellom aristokratiet og borgerskapet ble endret.

Kriminalitetsstatistikken i undersøkelsen til Løyland viser også en markant tilbakegang utover på 1600-tallet for drap.¹² I første periode i Løylands undersøkelse var det 48 drap på Agder, noe som tilsvarer 3 % av kriminaliteten for denne perioden. Andre periode hun har undersøkt var det 14 drap på Agder, som kun tilsvarer 1 % av kriminaliteten. Siste periode var det ikke dokumentert noen drap, og ut fra disse tallene kan det konkluderes at trenden for drap er klart nedadgående på 1600-tallet. At drapskriminaliteten sank så tydelig, bør nok ses i sammenheng med at voldskriminaliteten også sank betraktelig i denne perioden. Drap var jo ytterste form for vold. En episode som startet med krangling og slossing, kunne ende med at kniven ble dratt frem og da kunne det ende i drap. Når befolkningen sannsynligvis fikk mer selvkontroll over sinnet siden det ble mindre vold, ble det naturlig konsekvens at det ble mindre drap, siden vold som regel var forløperen til drap.

I Rogaland er det også gjennomført en undersøkelse for å studere utviklingen av kriminaliteten. Begge syvårsperiodene 1623-1629 og 1691-1697, der alle rettsprotokollene er inntakt for hele Rogaland, er undersøkt. For Rogalands del finner man også en klar nedgang i kriminalitet på 1600-tallet, i likhet med Løylands undersøkelse av Agder. Slagsmålsaker gikk ned fra 232 forhold i den første syvårsperioden til 64 saker i den andre syvårsperioden for Rogalands del. Også antallet dødsdommer for drap, grovt tyveri, barnemord, blodskam og trolldom gikk ned fra 21 dødsdommer i første periode til kun tre dødsdommer i den siste perioden.¹³

Seksuallovbrudd var, sammen med tyveri/ulovlig tak, de eneste kategoriene av kriminalitet som økte på 1600-tallet. I den første perioden av Løylands undersøkelse var det 188 tilfeller av seksuallovbrudd. Perioden på midten av 1600-tallet var antall seksuallovbrudd oppe i 266, og den siste perioden var det hele 311 seksuallovbrudd på Agder. Prosentvis blir utslaget enda større siden kriminaliteten totals sank kraftig på 1600-tallet. Ifra 11 % i den første perioden, tok seksuallovbruddene en andel på 27 % i andre periode og var i den siste perioden den største gruppen av lovbrudd da seksuallovbrudd sto for hele 39 % av lovbruddene, hele 6 prosentpoeng foran gruppen med voldslovbrudd. Ut fra utviklingen på 1600-tallet er altså de

¹² Sødal, 2008: s. 42.

¹³ Næss, 1984: s. 18.

store linjene at det var vold som dominerte på begynnelsen av 1600-tallet, mens det på slutten av århundret var seksuallovbrudd som dominerte som den største gruppen. Seksuallovbrudd omfattet en mengde forskjellige former for ulovlig sex. En svakhet ved statistikken er at de formene for ulovlig sex som var så alvorlige at de ble straffet ved døden, ikke er med i bøteregisteret som Løylands undersøkelse tar utgangspunkt i. Sodomi (seksuell omgang med dyr), tredje gangs hor (utro tre ganger) og homoseksualitet førte til dødsstraff. Men sannsynligvis var det ikke så mange tilfeller, i hvertfall ikke som ble oppdaget, så mangelen ved statistikken er nok ikke så stor.

Tyveri og ulovlig tak er den andre gruppen av bøtelagte lovbrudd som økte på 1600-tallet. Det var 27 tilfeller av tyveri og ulovlig tak i første periode som Løyland undersøkte. Den andre perioden var det 32 tilfeller av tyveri/ ulovlig tak og perioden på slutten av 1600-tallet var det 41 tilfeller av tyveri/ ulovlig tak. Disse tilfellene tilsvarer henholdsvis 2 %, 3 % og 5 % av de totale bøtelagte lovbruddene. Trenden er altså stigende, men ikke så veldig sterk.

Sammenlignet med Europa for øvrig, og England spesielt, skiller Norge seg klart ut. På 1500-tallet og begynnelsen av 1600-tallet utgjorde tyveri så mye som 70 % av lovbruddene i England¹⁴, mens det i Norge nærmest var en ubetydelig del av kriminalitetslovbruddene. Mulige grunner til at Norge hadde så lav andel tyveri, kan være at urbaniseringsgraden var så lav i Norge, og at lokalsamfunnene var så tette, integrerte og oversiktlige. "Interne tyverier" ble sannsynligvis heller ikke anmeldt i nevneverdig grad i Norge fordi man heller ordnet opp internt. Utover 1500- og 1600-tallet økte innbyggertallet, og større grad av urbanisering sammen med mer åpne lokalsamfunn der den geografiske mobiliteten økte blant annet på grunn av de nye næringene, kan være en grunn til at tyveri og ulovlig tak økte utover i Løylands undersøkelse. Tyveri var også forbundet med æresløshet, og henrettelsesmetoden for tyveri var henging, den mest vanærende måten å bli henrettet på. I tillegg til at betingelsene ikke var gunstige for å begå tyveri, hevder Sandnes at det heller ikke var så stort behov, fordi ættene kunne og måtte bære omsorg også for de fattige, slik som det tradisjonelle norske bondesamfunnet var.¹⁵ En grunn til at tyveri økte svakt utover perioden, kan skyldes både at behovet økte og at betingelsene for tyveri ble gunstigere. Andre undersøkelser i Norge viser at utbredelsen av tyveri ikke skiller seg betydelig i resten av landet, i forhold til tallene i Løylands undersøkelse for Agder. Løyland fant at totalt 3 % av kriminaliteten var tyveri.

¹⁴ Sjødal, 2008: s. 75.

¹⁵ Sandnes, 1990: s. 88.

Andre undersøkelser ligger på 4,7 %, 6 % og 7 %.¹⁶ Siden kildetypene ikke alltid er de samme, så kan disse undersøkelsene styrke teorien min om at Løylands undersøkelse i stor grad kan brukes til å generalisere en trend i Norge.

Ulovlig handel og andre økonomiske lovbrudd kan ses i sammenheng med opposisjon mot myndighetene, siden man brøt myndighetenes lover når man brøt lover for handel, for eksempel byenes handelsprivelegier, borgernes sagbrukprivelegier osv. I Løylands undersøkelse er ulovlig handel og andre økonomiske lovbrudd oppført som en egen gruppe, og jeg kommer også til å behandle det som en egen gruppe i denne oppgaven. Den første perioden av Løylands undersøkelse var det 146 bøtelagte tilfeller av ulovlig handel og andre økonomiske lovbrudd, som tilsvarer 8 % av de totale bøtelagte lovbruddene. I den andre perioden var det 79 tilfeller av ulovlig handel og andre økonomiske lovbrudd som ble bøtelagt. Også denne perioden tilvarer det 8 % av de bøtelagte lovbruddene. Kun 18 tilfeller av bøtelagte tilfeller av ulovlig handel og andre økonomiske lovbrudd var det i den siste perioden, som tilvarer 2 % av de totale bøtelagte tilfellene. Antall lovbrudd med ulovlig handel og andre økonomiske lovbrudd sank altså klart, til tross for at rettsapparatet gjennomgikk en gjennomgripende modernisering i form av sentralisering, systematisering og profesjonalisering.¹⁷

Opposisjon mot øvrigheten sank ifra 473 bøtelagte lovbrudd i den første perioden, til 236 i den andre perioden og 147 bøtelagte lovbrudd for opposisjon i den siste perioden. Dette tilsvarer henholdsvis 28 %, 24 % og 18 %, og var altså en ganske stor andel av de totale bøtelagte lovbruddene, selv om det viste en synkende trend utover i århundret. Margit Løyland fant i sin undersøkelse at stevnefall prosentvis økte andelen utover 1600-tallet, og Sødal fant i sin gjennomgang av bøtelistene i Kristiansand bys regnskaper at også samfunnseliten unnlot å møte på tinget.¹⁸ En grunn til at stevnefall økte prosentvis blant kriminaliteten og at det var folk fra alle lag av befolkningen som unnlot å møte opp på tinget, kan være at det ikke ble sett på som så alvorlig forbrytelse. En annen grunn kan være at det gav mer status å heller bøte for stevnefall enn å møte opp på tinget. Andre former for opposisjon mot øvrigheten var helligdagsbrudd, å ikke overholde skyssplikten, militærnekt og å nekte å betale skatter og avgifter. Den norske befolkningen godtok som regel å betale skatter

¹⁶ Sødal, 2008: s. 75.

¹⁷ Moseng, 2003: s. 135.

¹⁸ Sødal, 2008: s. 61.

og avgifter og utføre plikter som hadde vært pålagt dem over lang tid, men det som kjennetegner mye av opposisjonen var at befolkningen motsa seg nye pålegg.

Mange av sakene som gjelder opposisjon mot øvrighet sank utover 1600-tallet, i likhet med kriminaliteten generelt.¹⁹ Dette kan staten ha hatt stor betydning for. På 1500- og 1600-tallet bygget staten ut og sentraliserte statsforvaltningen. Endringene i statsforvaltningen både angående kongemaktens kontroll og forvaltningen av skattenivået, og i likhet rettsapparatets utvikling ble nærmest ”revolusjonert”. Foruten en modernisering i form av sentralisering, foregikk det også en omfattende systematisering og profesjonalisering av rettsapparatet.²⁰ Det finnes en rekke eksempler, men sorenskriverens inntreden på tinget, og utvikling fra sekretær til meddommer og enedommer er et godt eksempel på rettsvesenets systematisering og profesjonalisering.

Alt på begynnelsen av 1500-tallet skjedde det store endringer i den norske lokaladministrasjonen. Spesielt peker lensforvaltningen seg ut som et tegn på at organisasjonsstrukturen var i endring. Et kaotisk lenssystem ble ryddet opp i. Små len ble samlet til større len, innbyrdes avhengighetsforhold og uklare grenseoppganger ble ryddet opp i. Betingelsene ble også ryddet opp i og strammet inn, med resultatet at alle lenene fikk likere betingelser. Kirkegodset hadde dessuten sine egne len, men etter reformasjonen overtok kongen mesteparten av kirkegodset, og det ble enda lettere å rydde opp i den kompliserte lensstrukturen.²¹ Ved å gjennomføre denne omorganiseringen, kunne statsmakten styre mye mer effektivt, både overfor de underordnede lensherrene, men også overfor befolkningen. Administrasjonen ble dessuten mye mer oversiktlig. Dette førte blant annet til at statsmakten lettere kunne lage nye regler og lover, som ble gjennomført likt i hele landet. En stor del av den begåtte kriminaliteten ble gjort opp i form av bøter, da fengselstraff stort sett kun ble brukt til å oppbevare folk frem til eventuell dødsdom eller landsforvisning. Omorganiseringen av lensstrukturen førte til at det ble færre lensherrer, men de hadde til gjengjeld tettere bånd til kongen og ble mer og mer sett på som administrative verktøyer. Statsmakta fikk derfor en mye bedre kontroll over bøteinntektene sine.

¹⁹ Sødal, 2008: s. 42.

²⁰ Moseng, 2003: s. 135.

²¹ Moseng, 2003: s. 119.

Krigene hadde kostet staten dyrt, og gjorde at staten gikk fra en sunn økonomi på midten av 1500-tallet til en situasjon med en enorm statsgjeld og underskudd på statsbudsjettet ca. hundre år senere. Den omfattende og systematiske toll- og skattepolitikken kan nok i stor grad skyldes behovet for å få inn penger i en slunken statskasse. Men som undersøkelsene har vist, var ikke den norske befolkningen begeistret for at staten påla dem nye byrder, og de viste det ved å bryte handelsrestriksjonene og sagbruksprivelegier, nekte å betale nye skatter, nekte å stille soldater til krig, nekte å utføre pålagte oppdrag (skyssplikt og lignende) og la være å møte opp på tinget når de ble pålagt det. Likevel ser vi en tendens til at befolkningen i løpet av 1600-tallet etter hvert ble mer lovlydige, og fant seg i de nye påleggene. Rian peker på at et sterkt embetsverk har vært en viktig faktor i forklaringen på hvorfor befolkningen ble etter hvert ble ”disiplinert”, og også godtok å betale mye mer skatt og til å yte en omfattende militærtjeneste.²²

²² Rian, 2003: s. 97-98.

Avslutning:

På grunn av at kildene ikke er så gode for 1500-tallet i forhold til 1600-tallet, er det en del uenighet om hvilken retning kriminalitetsutviklingen tok på 1500-tallet. Blant historikerne jeg har valgt ut, stiller Sandnes seg i den gruppen som mener at "siviliseringsprosessen" av "vikingtidsmentaliteten" begynte på 1500-tallet. I den andre gruppen stiller Næss og Steen seg. De hevder tvert imot at tallet på forbrytelser økte på 1500-tallet. De mener at noe av grunnen til den økte kriminaliteten kan tilskrives hovedsaklig stigende folketall og større press på ressursene samt at noe av grunnen kan tilskrives strengere kontroll fra statsmaktas side.

I Rians artikkel kan vi lese at historikerne er enige om at voldsfrekvensen synes å ha gått sterkt ned frem til slutten av 1600-tallet.²³ Dette samsvarer med de andre undersøkelsene i pensum som jeg har studert i denne oppgaven. Både Løylands undersøkelse av Agder og Næss' undersøkelse av Rogaland som jeg har tatt for meg, viser en klar nedadgående trend for kriminalitetsutviklingen. Undersøkelsen av Løyland som jeg har lagt mest vekt på, har blitt bekreftet som en trend når jeg har kontrollert opp mot andre undersøkelser og pensumslitteratur. Både kriminaliteten generell, spesielt den grove kriminaliteten som drap, men også vold, ulovlig handel og andre økonomiske lovbrudd samt opposisjon mot øvrigheten viste en nedgang. Seksuallovbrudd og tyveri/ ulovlig tak var de eneste formene for kriminalitet som viste en stigende trend på 1600-tallet.

Den siste delen av oppgaven som går på statens betydning for endringene i kriminalitetsmønsteret kan ses i sammenheng med endringene etter reformasjonen. I tida etter reformasjonen kom det mange nye lover, plikter og kriger som førte til at kongen ønsket en strengere kontroll med undersåttene sine. Også statens mye bedre overvåking av at lovene ble overholdt er sentral. Til å begynne med møttes dette med protester, men på sikt ser det ut til at dette førte til en "siviliseringsprosess" av "vikingmentaliteten" hos de norske bøndene.

²³ Rian, 2003: s. 97.

Kilder:

- Moseng, Ole Georg m.fl. (2003): Norsk historie II. 1537-1814, Universitetsforlaget.
- Næss, Hans Eyvind (1984): Med bål og brann. Trolldomsprosesser i Norge, Universitetsforlaget, Stavanger.
- Rian, Øystein (2003): Embetsstanden i dansketiden, Det Norske Samlaget, Oslo.
- Sandnes, Jørn (1990): Kniven, ølet og æren, Universitetsforlaget.
- Sogner, Sølvi (1990): Far sjøl i stua og familien hans, Universitetsforlaget.
- Sødal, Terje (2008): Til Skræk og Exempel, Portal forlag.